

התוצאה הלא צפויה של תעלת הימים

תערובת של שני ימים היא כמו צ'ולנט. המרכיבים ידועים, הטעם הסופי לא. השאלה הגדולה - האם מרוב רצון טוב, המגה-פרויקט הזה לא יגרום לנזק שאיש לא יוכל לתקן

אביב לביא | 11:06 29/6/2009

בלב בריכות האידוי של מפעלי ים המלח ניצבת אמבטיה קטנה. ברקע מתנשאים הרכסים הדרמטיים של הרי מואב, ובתוך האמבטיה מונחת עיסה לא אטרקטיבית של מים וגבס. מי שרוצה יכול לראות בגיגית הזו פיילוט בזעיר אנפין של תעלת הימים: כאן ערבבו מים שהובאו מים סוף עם אלה של ים המלח. לא מדובר כמובן בניסוי מוגמר עם הוכחה חד-משמעית, אבל בהחלט בנורת אזהרה: תערובת של שני ימים היא כמו צ'ולנט. המרכיבים ידועים, התוצאה הסופית לא צפויה.

החשש ממה שיתרחש ברגע שבו מאות מיליוני מ"ק מים סוף יתערבבו בים המלח, הוא לא הסיבה היחידה לכך שההודעה על פיילוט תעלת הימים הקפיצה מדענים ואנשי סביבה: המטרה, כמובן, ראויה מאוד. קשה למצוא בר-דעת שלא רוצה להציל את ים המלח ולספק מים טובים למשק הירדני המיובש.

אבל השאלה היא אם מרוב רצון טוב, המגה-פרויקט הזה לא יטביע את התינוק עם המים המלוחים. אם אפילו חלק קטן מתסריטי האימה יתממש, את הנזק שתעלת הימים תגרום איש לא יוכל לתקן.

המדענים, לאו דווקא אנשי המחנה הסביבתי, מעלים שורה של חששות: התוואי בין שני הימים עובר לאורך השבר הסורי-אפריקני; ברעידת אדמה, אומרים המודאגים, התעלה תתבקע, המים המלוחים יציפו את מאגרי מי התהום של הערבה וישביתו אותם לנצח; השאיבה של כמויות מים עצומות ממפרץ אילת עלולה לפגוע בשוניות האלמוגים; וכאמור, תעלומת מפגש המים: אם התגובה הכימית שתיווצר תבטל את תכונות הספא האטרקטיביות של ים המלח, הנזק לתיירות, לכלכלה ולאקולוגיה יעלה בהרבה על התועלת.

הסיכונים של השלום

חוקרים ואנשי סביבה רואים בהכרזה הוכחה לחוסר תום הלב של הבנק העולמי: במקום לבחון, כפי שהבטיח, את כל החלופות שעל הפרק, הבנק העולמי והממשלות הנוגעות בדבר הולכים במלוא הכוח על חלופה אחת. לפני כשנה הפיקו חוקרי מוסד שמואל נאמן בטכניון נייר יסודי, של? פיו החלופה המועדפת לשיקום ים המלח היא הבאת מים מהים התיכון, והזרמתם דרך ארם נהריים. הבנק העולמי לא גילה עניין.

הכותרת "תעלת הימים" ניתנה בשנים האחרונות למגוון פתרונות, חלקם שונים בתכלית זה מזה: ישנה התעלה של יצחק תשובה, שאמורה להפוך את הערבה לדיסנילנד של מלונות ענק ואגמים מלאכותיים. עמדת ארגוני הסביבה חד-משמעית: במקום שבו תשובה רואה פיתוח הם רואים אסון סביבתי. במקום שבו הוא רואה שממה, הם רואים שטחי טבע אחרונים שיש להגן עליהם בכל מחיר. בגרסה השנייה, נטולת ההילה התיירותית, צינורות ענק ישנעו מים בין שני הימים. הווריאציה הזו מעוררת שאלות טכניות ומדעיות. במקרה הזה חל על המדענים החוק היהודי הידוע: לכל 3 מהם יש 4 דעות.

מעל הכל מרחפת הפוליטיקה: ירדן זקוקה נואשות למים מותפלים. ישראל, בצדק, רוצה לעזור. אם ישראל אומרת "לא" לתעלה, יהיה לה עסק עם המלך עבדאללה, שלפני מספר שבועות, בספין מתוזמר היטב, הודיע שנמאס לו מהסחבת והוא יקים את התעלה לבדו. התעלה טובה לירדנים, וטובה גם לפוליטיקאים: שמעון פרס עשה על גבה כותרות מחמיאות, עכשיו סילבן שלום. מלחמה, זה ידוע, היא אסון לסביבה. עכשיו מתברר שגם השלום מביא איתו סיכונים.